

Epaññimees ar to jo sihfañ.

Kā jau programā sākheja, 26. augusta deenā israhdijs skata-lugu „Pilsehtā un uš laukeem.” Šī luga ir tulkojums iš Wahzu-walodas no R. Jaunzemja kā un tīkai šīnī gādā drukā apgahdata. Lugas saturs, ihjumā nemot, ir sākhs:

Dedsigs mahkslineeks — mahlderis — eemihlejabs kahdā jaunā grehfeenē; ir schi mihl mahkslineeku, wahrdā Reinhardu, bet wina us-upurē sawai augstajai fahrtai sawu mihlestibū, atraida Reinharda bildinajumu un ar „laustu firdi” aizsēlo ūveschsemēs, kurpretim Reinhards, ar „īsbedīnatahm fruhthm,” kā tulkotajs saka, dodahs no pilsehtas projam us semehm un kopī sawu mahkslu, gribedanis aismirīt sawu mihlestibū. Bet winam tas ne-īsdodahs. Ir nejauschi winsch aiseet kahdā zeemā mahlet jaundā basnizinas altara bildi. Šķīni zeemā winsch jau preeskā 2 gadeem bijis un toreis eepasīnees ar „Leepu-krodsineku,” iħstu goda-wihru, ar semneera weenfahrschahm sawadibahm, bet arīdsan ar schi wihra weenigo meitu Aninu, kas toreis bijusi pahri par 17 gadeem weza. Mahkslineeks, kas īkāstu un bagatu grehfeeni mihlejis, kā lehti protoms, peepeschi newar mihlet semneeka meitu, un tadehk Reinhards pirmo reisī no Aninas jeb „grundulishā,” kā winsch to dehwē, ir schķihrees bes ūveischķa eespaida. Bet aismirīs winsch Aninos now, tadehk winsch, pa otram lahgām zeemā atnahjis un „Leepu-krogā” nehmis mahjas-weetu, wispirms apwaizajahs pehz sawa „grundulishā” un ir wiſai pahrsteigts, to ceraudsīdams jaunellos feedoschā flastumā un firds newainibā. Tuħda minqam eekriht prahā, ka schi īkāsta zeema rože winam foti deretu altara bildei preeskħietam. Pehz ilgas faulesħanahs „Leepu-krodsineeks” sawai Aninai atlauj Reinharda prahtu īspildit un Anina to dara labprah, jo wina atsinusi, ka Reinhards ir „tas iħstajis.” Ko wina miħl un kas winu oplaimos. Ir Reinhards pamasam atsħist, ka Anina ir mihlestibas wehrta un sah āri mihlet, bet wina grehseene tam now issuduji no atminas — ta weħl arweenu „īsbedīna wina fruhħis.” Tadehk winsch schaubahs un zihnhas un ir nelaimigaks ne kā jel kud, liħds beidsot wina draugs Stefans, kas winam liħdsā, winu pahrlezzina ka tilki Anina to darihs laimigu; beidsot Reinhardam āri gadahs teizama profesora-weeta semes-teħwa — saħda jauna firsta — galwas-pilsehtā un sem tahdeem apstahlkeem wezais „Leepu-krodsineeks” jaunajam pahram sawas sweħħibas waifs neleħed — kahas nošwin un jounċe salaulatee aiseet us dīħwi pilsehtā, kur āri Reinharda greħseene dīħwo, kas pa tam no ahrsemehm pahrnakhfu. — Aninai, kā protoms, jau preeskā Reinharda bijuschi prezineeki, bet wiſus wina, kā „ne-iħstos”, atraidjuji. Stefans, Reinharda draugs un firsta bibliotekars, Aninu miħl bes meħra, bet āri bes zeribahm; kā goda-wihrs winsch zeesk gruhti un kluſu sem schihs īmagħas nastas un paleek uſtizigs sawam draugam un tikkibai; bet Aninas liskens winam wiſai eet pes firds. Stefanam ja-israhda iħsta, idealiska mihlestibā, kas wiſu pajeeħi un āri bes zeribas paleek uſtiziga, neschawbiga. Ta ir gruhta loma. Jo gruhtaka finams ir Aninai, kura no zeema weenfahrschās dīħwes peepeschi teik aixwesta us firsta galwas-pilsehtu, kur wiſs eet augħi un īmalki — kur launums wiſadās krahxs un mahkkslas gluhn us newainibu — kur augħtas dahmas fmejjahs par zeema-behrna ne-īswejżibu un kur pahrbaudiżu ġħees brammani tħko pehz winas augħtakas mantas: pehz winas goda. Un tomeħr wiħi ja-atturahs pretim — wiħi ja-uwar ween-weenigi zaur sawu nefamaitato firdi, zaur sawu neaprobesħoto mihlestibū pret Reinhardu. Bet wiġgruhtakais usdewums ir Reinhardam, kura ja-israhda eewainotas un opmaldijusħas firds zihni starp peenahkumu pret sawu laulato draugu un starp sawu nelaimigo mihlestibū pret greħseeni, kura weħl arweenu winu moza un pagħara nelaimigu, liħds beidsot wina firds labakas juhtas un goda-prahis uſwar un wiħi neatschirkami ir għarġi saweeno ar Aninu. Greħseenes loma nebuhtu gruhta lepnai greħseeni, bet pilsoni, kam taħħas augħtas laħxas eeraġħħas, peenahkum is-salona īswieżibā tik dīħwi jaeedomajahs, ka ta sawu lomu israħditu glujschi dabbiżi, — meħs salam: pilsoni, lai ta ari buhtu jid ġi mahzita, ja wina now mahkslineeze, schi loma ir wiſai gruhta; un kas to iħrahda dabbiżi, tqi nesħħabotees ir mahkkslas gars jeb talents, kā ūveschā maloda saka. Tas pats buhtu jaħħaka no jaunā firsta, no presidenta un dascheem j., ja scheem tikai nebuhtu wiſai iħsas lomas un ja wineem buhtu firds zihni, kā augħċhom minetahm personahm.

Kà paredsams, Anina ar jawu jaunajo dsihwes fahrtu un weetu

newar aprastees un tadehk daudskahrt pahrlahpj iſglichtotas augstas
ſabeedribas nelaufchamos un neschehligos ſadſihwes-likumus, Reinhardam
par nelaimi, ziteem par ſmeekleem, Reinhardz zihnahs ar ſawu ne-
laimigo mihleſtibu pret grehfeeni — ſchi ir winu naw aifmirfusi,
mihl winu tagad warbuht wairak ne fa ſenak, bet kahrtas-lepniba un
ſeeweefchu tikums heidsot uſwar pee winas it fa pee Reinharda wihs-
rifchais tikums un peenahkumi pret Aninu.

No tam nu, kā šehee warenee sīrds zīhnini teek israhditi, atlez misas lugas wehrte. Bet taisuibaš pehz jau eepreeksch japeesīhme, kā tulko-tais israhditajeem ūho gruhto darbu pehz eespehščanas padarijis wehl gruhtaku. Kas tā par walodu, to wiensč leetajis! Latweesčju waloda tā nam.

Saimneezibas nodafa.

Gaijs kā ūdens mehslotajs

Gaisa ūewischiā darboschanahs ar noluſku uſ ſeimes pahrlaboschanu ir ſotí daudifahrtiga. Gaiſs, ſemē eespeesdamees, to padara irdenu, peewed tai ſlahpelli, ſkahbeſli, ogliſkahbi un uhdenga-gahju. Bei ſcheem gaiſā wehl atrodaħs daudj zitas ihpafchibas, kaſ no ſapuh-dameem augu un luſtonu kermeneem gaiſā uſkahpj un kaſ ſtaħdu uſturai — lai gan maſakā mehrā, bet tomeħr — nepeezeejħami wa-jađfigas, fà p. p. amoniaks, falpeter-ſkahbe, ogluhdena-, ſehweles-, foſſora-veeli ic. Ar ſchihm fawahm ihpafchibahm ſemē eespeesdamees gaifs to ne ween padara irdenu un augeem bagataku, bet wiha ihpafchibas ar ſemē eſoſchahm organiſkahm dalahm faſtapdamahs uſkahle mudru kiimisku darboschanos, zaur kam ſemē filtums zelahs un taħbi toni atrodoſchħas organiſkaſ un mineraliſkaſ dalas pamasam iſluhi, ſadeg un jaſtriht un augeem dod jaunu baribu.

Bet eekam sawu preefschmetu tahlač pehtam, nūms wehl zits kahds jautajums ja=eewehro.

Dabà it wiſur walda fahds muhſchigi pastahwoſch likums, proti ſa wiſs zenſchahs iſlihdsinatees. Tas peerahdahs ne ween gaſſa un juhā zaur filtuma un augftuma ſtraumeſchanu un zenſchanos weenlihdsibu jaſneegt; tas peerahdahs ari kufonu-, augu- un akminu-wolſit, ſcheitan zaur tam, ſa kufoni un augi, tikihds tee ſawu dſihwibu un ſaloschanu beigufchi, zaur kihiſki darboschanos pahrwehrſchahs par weelu un gahſu un der atſal zitu organiſku dſihwneelu un augu uſturai. Tadeht fatris dſihwneeks un augs naſ ſits it ne fas, ſa iſ weeleem un gahſas fastahwoſchi organiſmi. Tas pats ir ari akminu walſti redſams; ir akmens nepaleek ſawā agrakā leelumā un buhſchanā, ir tas top ar laiku kihiſki pahrwehrſis: ſagrauſis, jaſmalzinats, iſkaufets un organiſkai dſihwibai por baribu ſagatawots. Lai tas gan nenoteek tik manoſchi un tik ohtri, ſa to pee organiſkeem kermeneem redſam, bet notilti tas noteek; to peerahda ſmalkā ſenies garoſa, kas agraki tikai akmins bijufe un zaur kihiſkeem eespaideem zehluſebs, tubkſtoſch tubkſtoſcheem aadu aiftetot.

Apluhkõim tagad pahrunajamo leetu jo sihlaki.

Schahdas goisa datas ir usluhkojamas kā īvorigakas līhdseki pēc augu attīstības: uhdens, oglskahbe un amoniaks (salpeters); ūchihs gaiša ihpashibas istaiša arī stala mehslu saturā-pamatū un tamlihdīs brihwās dabas īvarigakos eerothsus mechaniskā un ķimiskā darboschana. No wineem ailez, kā jau ūhukumā minets, semes irdenums, mineralisko un organisko semes-datu sagraušchana un sagatamōschana iſluschana un ūkrischana, ar wahrdū ūkot, semes sagatamōschana preelsīch ruhgīchanai.

Bei s̄chihm augschā minetahm fāstahwu datahm attihstahs gaisā zaur elektrisku spēhku eespaideem ari salpetera- un sehweles-stahbe, kuras spēhzigais eespaids uſ augu-walsti un semi semkopjeem jau paſihstains. Lībds ar teem veld opakfheiās gaisa fahriās dauds orgaanisku

putelli un sahls-kristalu, kas leetum un rasai nolihstot un sinegam
nolihstot salrahjabs un augu baribas siinä tapat no leela swara.

Katru deenu, ja, katru standu ſdaba pasneedi ſemei un augeem ſchihs ſawas mehſlodamās ihpachibas un dalaſ, gan aplinkam t. i. gaifa-juhrai wilnojot augſchup un leijup, gan atkal taifni leetum un rafai nolihſtot un fneegam nokrihtot, bet it ſewiſchki zaur ſemes ap- pludinaſchanu ar gaifu, t. i. zaur paſtahwigu ſemes apſegſchanu ar augeem. Gaifa-ſtraumju nerimſtoschā un filtuma neaprobeschotā wara- ſiplata un neſſ ſchos gaifa weelus no weena auga lihgodaſahne- us otru, no ſemes ſtrehka us ſemes ſtrehki — un taſs dalaſ, to gaifa wilni drihs lehni, drihs atkal wehtraini, drihs us weenu, drihs atkal us otru puſt pahr ſemi ſreedami weenā weetā noleek, top iſlihdſina- naſchanos-darboſchanā atkal otrā weetā no ſemes uſnemtas un ihsaſa- laikā wiſpahri weenadi iſdalitos. Kas no ſcheem ſemei atdoteem weeleem netop uſnemti no organiftas dſiħwes ſpehka (zilwekeeni, lopeem un augeem), to uſnem atkal ſeme un uhdens; ſcho weelu weena dala- ſabeeſejahs ſemē, jeb ſaweenojahs ar ſeme atrodoſchahn organiftahm un neorganiftahm dalaſm un uſſohk timiſku darboſchanos, zaur kure- gaifam lihdiġas datinas pa wiſain pahrwehrſchahs un jouna ſawee- nojumā zeetu formu peenem, kas gan kuhiſtoschā, bet iſgaift neware- doma, kā gatawa augu bariba uſglabajahs ſemē. Pa dalaſ ſchee- ſemei no goifa atdotee weeli gan atkal iſgaift leelajā debefs ruhmē, bet pa augſcham mineteem zeleem, t. i. zaur muhſchigo iſlihdſinaſchanahs- darboſchanos, top otal no taħlafeem ſtrehkeem atneſti un ſemei un ſtaħdeeni atdoti.

Luhkodamees us teem awoteem, is kureem gaifa-magafina schih sawas bagatibas satru deenu, stundu, ja, satru azumirkli smel. mehs-drihs no pratisim, ta gaifa bagatiba scho augus barodamo un semi mehs-lodamo weelu sinā ir nepatehrejama un kulturas-semes pastahwigai stiproschānai no daudz leelaka fwora, ne kā ta zaur peewesteem staka-un mahkflisleem mehsleem.

Organisko weelu atleeku sapuhshanas-darboschanahs dabâ it ne
kad pa wifam neapstahjahs; schi warenâ darboschanahs pagehr tikai
sinamus nolihguimus waijadisgâ mehrâ, là p. v. gaifu, filteru un
flavjumu. Schi sapuhshaniai padoto organisko weelu pulks atrobahe
dabas mahjturibâ toti leelâ un nepatehrejamâ mehrâ*) kas gadu pa
gadam un gadu-sintonôs pawairojahs. Pee sapuhshanas no orga-
nifleem weeleem aitdalohs uhdens, oglsfahbe un amoniaks, ko seme
usnem un faista, bet tâhs datas, ko augi un seme nefista, aitvodahs
atfal projam. Bîk zilveki ween un ziti dñishwneesi neisdwehfsch ogl-
sfahbes un uhdene weenumehr un neaprimstoschi; ari augi isgaifna-
bes apstahschanahs uhdeni un pa naakti daudj oglsfahbes. Bes tam ari
uhdena isgaifhana no zeetas semes ne kad neapstahjahs — pat seemâ
nê, un lihds ar uhdene dakahm ißgaro ari ziti seme atrodoches ne-
faistitee oglsfahbes un amoniaka-weeli. Leelas pâsaules juhras pa-
stahwigâ ißgarofschana suhta katru azumirkli leelus uhdene wairumus
— gaifa-jubrâ, faweenotus at oglsfahbi, amoniaku un daudj un da-
schadahm fahls-kristalu dakahm; is uguns-wehmeju kalnu rihklehm, is
daudj alahm, aulsteem un filteem uhdene awoteem rc. ißgaro patstahwigâ
un laiku pa laikam daudj oglsfahbes rc. leelajâ debefs tuhme. Wehji
nn wehtras dsen un trenz schos masos mineraliskos un organiskos putetkus
un fahls-kristalu dalinas pa pâsaules malu malahm, apgahbadami
wihs un ik katru ar schihm bagatibusim weenadâ mehrâ un swarâ.
Schee ir tee awoli, is kureem gaiss dabigâ wihsé sawu weenumehr
bagato augu ustura-magafini papilda un padara bagatalu.

Apluhlofim wehl ihsumā tos awotus, is kureem s̄hi ne-istukſcho-jamā magaſīna mahſliſſā wihsē atdabon atpakat sawas isbruhketas dalas. Pirms kriht ažis mehſli, ko zilweku ruhpiba ſatrahj un ſas ſemei nodoti iſnihlīt, ſaruhſt, un dauds no ſawahm labakahm dalaħm gaisam atdod; pat ſatra fulna, kraħſne, uguns-kuris un fabrikis atdod gaisam zaure ſkriſteneem rc. ſatru deenu, ſatru ſtundu warenu uhdena, ogħtakħbes un amoniaka puli, tapat ne masak putekka datinas (ſodrejus) atpakat. Induſtrijs (ruhpnezziba) ſtrahda deenahm un naſ-tihm, tos dahr gumus kas gadu tuhkſtoscheem ſem ċe duſeju iſchi wirs ſemes flapedama; jaut iſho materialu ſadeſſinaſħanu un iſtauzeſħanu at-raiſahs ar wineem faweenotee weeli un top gaisam atdoti. Katra

reekuschina lasku, oglu, latris bruhis, latra maizeptuve un latris
fabrilis, tur organikus weelus sastrahdā; latrs weselibas-amots, kurā
ogłoszonych uhdens, — dod gaisam, schim muhyschigi nerimstocham speh-
fam, isbruhketas valas pahr pahrim atpakat tahlakas isleetaschanas
debt ne kad nerimstochaja islibidinachanas barba.

Schee ir tee lihmifki-dabiskee pamata likumi, pehz kureem semkopim
fawa usmaniba un wehriba jagresch; tee ir wispaehrige bagatibas
magasina. — lihdselti, zaur ko jilweku mantas wairojahs un frahjahs.
Jo wairak schos lihdseltus prot falpinat, jo leelokus auglus tee atnees
un jo wairak ati semkopja puhlini aismalkajahs.

Wisihsakee zeli schos dabas-mehslus fasneegut un tulpinat ir schee:
1) kad semi ihsta laikâ ifstrahdâ un irdenu ustura, — un jo

- dīlaki īrbenu jo labaki;

 - 2) kad semi ne kad ne-ar flapju, bet druhposčā weidā;
 - 3) kad semei pastahwigi organiskus weelus peewed, kas semes īrdemumu ustur, zaur uhdenu usnemšhanu un faistishanu, gaisa pee-eeshanu un kīmīsfās darboschanahs atweeglinaschanu, un
 - 4) kad semi pastahwigi apklahi ar augeem pebz pareisjas fahrtas; zaur tam fasneids:
 - a. ka no semes faistitās gaisa ihpashibas kā: uhdens, oglīkahbe, amoniakš *vt.* ne-isgaist,
 - b. bet arweenu teek usnemtas, un
 - c. ka zaur tam teek weizinata kīmīsfā darboschanahs, kas minera-lissfās semes-dalas iksaujē un organiskas fadedsina un tā dauds wairak baribas=weelu stahdeem sagatawo ne kā dahrgee mahfsas mehfli.

Dr. St

Wispahriga dafa.

„Lettisches Wörterbuch von Ullmann und Brasche.
Zweiter Theil. Deutsch-lettisches Wörterbuch von
Gustav Brasche, Pastor emeritus. Riga, 1880.

Verlag von H. Brunner & Co.

Sine ira et studio.

(Ne pa labu ne pa faunu.)

(Tables.)

Nupat ka Nihgā H. Bruhara apgahdajeena¹⁾ isnahkuſi grahmata, ſen un ar ilgoſchanos gaidita.²⁾ Preelſch aſtooneem gadeem isnahza tani paſchā apgahdajeena Latweefchu wahrdnizes (Lettisches Wörterbuch) pirmā, Latweefchu-Wahzu dala, ta ſauktā Ullmana wahrdnize. Latweefchu walodas mihiotaji gaidit qaidijuschi otru, Wahz-Latweefchu dalu isnahkam. Tas nu notizis. Grahmata daudj beeſala par pirmo, ar 813 lapu puſehm (pirmaja 364 l. p.) iſdota no Gustawa Brasches mahzitaja un ſauzahs, ka augſcham norahdits. Gelam par paſcheem wahrdeem runajam, apſkatiſmees, lahdas noluhts zeen, farakſtitaju ſawā darbā wadijis. Preelſchwahrdōs atronam daschas ſinas, tamdeht ihſumā paſlaufiſmees, ko Brasches mahzitajs ralſta: Preelſch lahdeem gadeem farakſtitajam no Latweefchu literarifkahs beedribas³⁾ tizis uſdots Neiſkena, Ullmana un Doebnera eefahktō wahrdnizes II. dalu ſawās darba rokā neint. Darba gruhtibas eſot ſojutis darbu ſtrahdadams, jau falrahtajeemi wahrdeem wehl puſi peewehrdamis, it ihpaſchi Kurſemes wahrduſ Widſemes wahrdu krahjumam blakam noſtahdidams. Bei lai mahzetaja ſpreedejs, darba gruhtibas un ſchlehrſchlus eewehrojot, eſot pažeetigs un lehnigs ſawā ſpreedumā, jo ne-eſot weegli iſglihotas un attihſtitas Wahzu walodas wahrduſ ikreis la nahkahs iſteilt. Latweefchu waloda, ka nupat pa ſaklu pa galwu ſahlot til atkuhnotees. Sarakſtitajam tafs domas, ka ſchini dala Wahzu wahrdi pilnigali iſſtaidrojami, ka ne-eſot waijadſegs Wahzu wahrdat ſeeliſt wiſus Latweefchu apſihmtejumus. It ihpaſchi tas ſihmejotees uſ jaunatwa ſinatcem⁴⁾ un uſ rahnem wahrdeem, ko til apgabals paſihſt (Provinzialismen). Latweefchu-Wahzu dala turpretim ſchahdu wahrdu nedrihktſtot truhſt. Pareiſrakſtitibas ſinā eſot turejees (daschlahrt ſawai pahrleezinachanahs pretim) pehz Ullmana wahrdnizes I. dafas, ralſtidams ſera (der Schubkarren) un ele (die Hölle), jo irbe un dumpis ari netekot rakſtit

^{*)} Kas tīk to ween eeweheho, zil apalsīsh-semi apdzīshwojosčo neslaitamo lūtāinīšču (insuſorū) nesagatāwo organisku weelu jaure saweem iſlahtnijumeem un lihkeem, kas latru deenu, stundu, latru ozumirlli semē wairojabs un uskrabjabs, — tad augstīšajais teikums lehti ſaprotams.

¹⁾ Dashti nepareisti hata: apqahdeen

²⁾ „Sen gaidita un nepeezeefhami waijadsiga grahmata.” Latv. Am. Nr. 31.

3) Latweesku braugu beeđribaa

⁴⁾ Pee Scheem Brasches tehws pessihmejis: Neubildung

dubultnekeem. Schee tikai tahdōs wahrdōs pamesti, kur otrs dubult-neeku lihdßlanis no zita burta zehlees bet pehz ſkanas likumeem pir-majam palizis lihdßigs. Par. pr. mellot (= melnot), mells (= melns) u. t. pr. De man jau tuhlit japeefihmē, ka Brasches tehmē nav ikreis palikuschi darbā pee fawas apnemſchanahs, par pr. dubultneeku leeta-ſchanā. Altrodam „mellu pilns, mellsigs (lügenhaft)“ ar diwi, rakſtitu, turpretim „melot, melotajs, meli“ ar weenu paſchu. Pee „ſchwarz“ ſtahw „melns un mels,“ lai gan bija jaſagaida „mells.“ Pee „Teufel“ gan ſtahw „welns un wells,“ tak zitās weetās atradiſi ari „wels.“ Tas rahda maſu pawirſchibū⁵) — ja nav drukataja waina. Bet pareiſrakſtitā peefihmeschu pahris wahrdū wehlaſ rakſta beigās, tagad uſſchkiſtim daschus Wahzu wahrdus, ka tee muhſu walodā tulſkoti un farehditi.⁶⁾

Auseinanderwirren. Zif Latveetis bagats fazidams: „islehset, isrotinat, atschketinat, atkedinat, atpinket, atrisinat, atrechget, atniesglot, atmischgiuat, atraisit; (attaist, atdabuht, wala dabuht).” No wiseem scheem (13) wahrdeem wahrdnize pirmee tschetri ushenti. Kalab wiſi naw mineti, lehti saprotams; Brasches tehwam tas neislkahs buht waijadfigs⁷), bet kalab itkurat pirmee tschetri wahrdi rakstti? Buhtu jadoma, ka ſhee wiſpahrigi pasihstami un pehdigee tik apgabalis. Me weeni ne otri buhs wiseem pasihstami, tomehr leekahs, ka pehdigos (9) wairak pasihs ne ka pirmos, no kureem tik „atschketinat” zif nezil laudim mutē. Tā weentefigs⁸) Jelgawas apgabalneeks mineto Wahzu wahrdi usſchlihris un pirmo nosaukumu (islehset) islaſijis, pateefcham nedomahs uſ wirves atleħſeħanu bet uſ leħsetahm iſsim. Pee otra (isrotinat) nekkahjees dauds labal, to waj nu nemaſ nesapratihs waj domahs uſ kahdas leetas iſgreñnoſchanu, jo wahrdi „rota un rotat” pehdigajds gadōs wiseem nohkuſchi loti pasihstami.⁹) Treschais nosaukums (atschketinat) laſitajam atgahdinahs dſiju, bet zeturto (atkedinat) winsch nemaſ nepasihs. Tā tad mums Jelgawas apgabalneekem wahrdnize nedod ne kahdas gaifchas finas, ko nosihme „auseinanderwirren.” Ja nu Brasches tehws buhtu wehl peerakſtijis „atpinket,” tad tuhbai ſajehgtu, las Wahzu wahrdam par nosihmi; to wahrdu latrs pee mums saprot: leels, mass, mahzits, nemahzits. Tāpat tee ziti ne-erakſtitee wahrdi mums buhtu wairak pa prahtam bijuschi ne ka erakſtitee, tamdeht ka pasihstami.

Man schleet, ka waijadseja wifus Latweeschu nosaukumus peerakstīt, waj atkal išmeklet wairak pasihstamōs, tad latrs few pasihstamo atrastu un ne weens tukshā nepaliku. Sinams, ka tahds ūjachanaš-darbī loti gruhti strahdajams. Dosim wehl kahdus wahrdus. Tadeht ka farakstītajam domas bijuschas ka schini otrajā datā neebuht ne-efot bijis waijadfigs wifus Latweeschu nosaukumus Wahzu wahrdam pēsihmet, tad tadšu¹⁰) pilnigi buhtu bijis deesgan, ka „Lärm“ pahrzel ar „troksnis un dumpis.“ Tee tak wiseem pasihstami wahrdi. Bet kad nu wahrdnīzē blakus wahrdam „lehrums“ stahw „lehrms“, tad nevarani saprast, kalab pee wahrdā „troksnis“ neatrodahs „troksnis“ un „troksnis“, kā daschur teiz. Ja nu wahrdnīzē wehl peekto nosaukumu atrodam, proti „kalascha“, kamdeht tad „troliņšch, trimda, juhla, kalada, umas, ploja, gilsčoks, duhšma, līhve, schums“ naw eerafsiti? Schee pehdigee desmit brahli tilpat latrs siver, kā „kalascha“. Buhtu bijis rafstams scha weeta „gilsčoks“, kas wairak pasihstams, waj atkal buhtu peetizis ar „troksnis, dumpis“. Paschirkim tahtak un išmeklejim „schlant“. Lāsam: slails, smuidrs. Pareisi! Bet buhtu pilnigi deesgan, jo abi Latweeschu wahrdi isteiz gaitschi un saprotami to paschu, ko „schlant“. Bet kā peektais ritens kulaħs wehl tresčais wahrdas „snihdrs“ pa pulku. Brangs un jauts wahrdas, tikai neveeta, jo tad waijadseja išnemt tilpat jautus wahrdus: smihdrs, smidrs, snails, schmaugs, smaulks, schloks, schmoigans, schmodrs, smaudrs, smulgans, smulkans. Ja schos Brasches tehws astahji wahrdnīzes pirmajai datā, tad wahrdam „snihdrs“ ari turpat bija weeta, jo tē winsch ne-isplida ne weena amata un pēlibhsinajams palaidneekam un blandonam. Kad kahdu tresču wahrdu grībeja peelkt, tad waijadseja raudsītees us tahdu, kas Wahzu wahrdas nosihmi kaut ne kā pakuplina un kas pasihstamaks. „Snihdra“ weeta

Man nennt „negritiga buhschana“ teilt, lä wahrbiżé Oberflächlichkeit aufweist.

6) Rehbit = Fahrt abbrechen.

⁷⁾ *Siehe oben = fahrtlos, ordnen.*

⁸⁾ Kas wehl naw ar Latweesku walodu nobarboees

⁹⁾ Baur Zimses „Dseesmu rota“ un tautas dseesmāhīt.

¹⁰⁾ *tadſchū* = *tad-ſchū*; *ſalihdī*, *jebiſchū*, *lauiſchū*, *taſchū*.

dereja rafsttit „smulgans (jeb smulkans)“, jo „snihdr̄s“ zita ne ko wairak ne-isteiz, ko „smuldri un slaiks“; bet smulgans? Tautas seltenites¹¹⁾ to wišlabaki sin, ko smulgans tehwa dehls apsihme. Ja par waijadfigu ne-israhdiyahs wifus nosaukumus peeraksttit, tad peenahzahs tikai wiš-pahr pasihstamos un derigos eewehrot. Tagad Brasches tehwam gahjis ka seneneekam leetainā laikā: eekrahvis wesumā pamitru seenu. Ta jau alasch noteekahs! Bet buhs wehl kahdas preefschihmes usrahdamas. Pee „Spize (des Baumes)“ atrodam tschetrus wahrdus peeliktus: galone, galotne, galotnis, wehjnize. Waj nebuhs tahdā wahrdnizē, ko faraksttajās nemaš naw nodomajis pilnigu un plaschu rafsttit, waj ne-buhs padauds ta labuma? Waj nebuhtu peetizis ar „galotne“? Wehjnize un galone wareja pirmajā dala stahwet (bet galones naw). Beigum Brasches tehwam pahrmeschanas uskraut, wehl tikai weemi paschu wahrdi usschirkdami. Tas wahrdi man gauschi ruhp, tamdeht ka esmu skolotajs. „Peitsche“ apsihmets ar „pahtaga un pižka“. Labprahf tizam, ka pižka ari pahtagu nosihme, bet ko tas ihsti schē lihds? Waj „dschandschala, dschala“ naw pahtaga? Waj „pleniza, pletne“ naw? Waj „kantscha“ naw? Kür „strupene“? Waj tamdeht, ka ihfaka par zitahm, tai newajaga wahrdnizē stahwet? Pleniza un kantscha dauds pasihstamaki wahrdi par pižku?¹²⁾ Ja nē, tad buhtum istikuschi ar pahtagu ween. Kad jau tiktahlu eets, tad Brasches tehwā kā labs walodneeks un wahrdneeks wareja wehl drusku tahlak eet, pataifidams wahrdnizi ari tahdeem derigu, kas fawu walodu jau brangi peeprot, bet wehl fūhkakas un skaidrakas finas grib smeltees. Tahdeem, kureem wahrdnize ihsti farakstta, tad dauds wairak nebuhtu faslahdets: pa dauds kā kā tā. (Mums wahrdnischu laba dala, bet ne weenās paschas naw pilnigas. Zerejahm gan, ka Ulmana un Brasches tehwā darijums tahds buhtu! Pirmās dalaas preefschwahrdos Bielensteina mahzitajs raksta, ka wahrdnize ne-esot ne kahds „thesaurus der lett-Sprache“ un ka winas noluhks esot „einem praktischen Bedürfnisse abzuhelfen“). — Par sinonimikas wahrddeem, kā tee fakahrtoti un fawehrti, man eegadijess drusku wehlkā wehl runat; atstahfim tagad tos. Bet kas weenā weetā pa dauds, tas zitā aksal pa māj. Ta pee „Spizen (Fransen)“ atradīsim tikai „spizes“. Latweetis teiz „bahrlstes“,¹³⁾ jo waretu atgadītees, ka wahzīki nefkolots Latweetis (sl. wahrdnizes preefschw. pag. IV) wahrdi „spizes“ tapat nefaprot kā daschus jaunatvāfinatus wahrdus, bet „bahrlstes“ gan. Waj tad jēle fawas walodas ihsteneeku nemaš wairs nebuhtu Latveeschōs? Waj wiži jau Wahzu kulturas aplaistiti? Ta tad ari pee „spiz“ wareja bes „spiz“ wehl „smails“ stahwet, ko Augschfurzemēndos pasihst. Par pahrleezigi dauds barbarismēm¹⁴⁾ nebuhtu ko suhdsetees, lai gan pa wisam truh-kuma naw. „Abgeschmack“ tulkots ar „noschahlejees“; tapat „verschaalen“ ar „noschahletees“. „Ausweiden“ esot „isweidot“! Waj nepeetiku ar „issihket, issidot, eelschas išnemt“? Pee „Abdecker“ atrodam bes trim ziteem wahrdēem wehl „schinderis“. Wehl durahs azis; wirtschachte, prehlene, ferket, flaktiņsh, folmakte, operiste (Gofgericht), kuste, kisenis, bleistikis, bishpedere, rekte un pahraf beeschi wahrdi surte, gan fawada akmāu surte gan stahdu surte u. t. j. pr. Pee „Dampf“ pesisihmeti kahdi astoni, devini Latveeschū nosaukumi, bet bes teem wehl „damps“ ar pesisihmi, ka jaunakos laikos dīnīs. Ta jau gan! Bet kerlis (der Kerl), feins (fein) un dauds dauds tahdu wahrdi? Kamdeht tahdus iſlaida? Tahdus ehrnius tatschu waijadsetu zenstes noslahpet, bet kas to dos! dabonam wehl par atbildi, ka laudis tā runajot un ka tas tamdeht ihsti latvīsti. Bet, laudis teiz ari „fehrligs (gefährlich), kurzfiktīgs, danke (ich danke)“ u. t. j. pr. Bet fchos wahrdus wahrdnizē neatrodam; „kurzfiktīg“ it pareisi tulkots (ne mis ar ihfredīgs) ar „kuhfs“. Daishi wahrdi Brasches tehwam nebuhs lahga iſdewuschees iſskaidrojot un tulkojot. Kleidermār: wiſai tschalls zilwels; Beamter: zilwels, kam kahds amats ustizets, smatneeks. Kür tad muhſu „eerehdniis“, ko smatneeka weetā wareja likt? Zitadi, ka drihī redsejim, ar jauneem wahrdēem nemaš naw til wiſai ūkopots. Einheitigkeit esot „nesapratiga buhſchana, nesa-prachana“; Andacht „domu pagreeschana uſ kahdu leetu“; Berwegen-heit „nahrof leela druschiba“; Betriebšanital „ta nouda, ko maijaga,

¹¹⁾ Nenemist par faunu, ta Juhg tahdja noveetina rakkia minu.

¹²⁾ Pihzla (pihla) = dublu siws (Schlammprinzer). Pee pihzla die Peitsche I. datā pessihmets: nicht allgemein bekannt.

¹³⁾ Pee „Transen“ gan atrodam „bahrlstes“; pee „der Fasen“ turpretim „bahrlsta“ newesta.

¹⁴⁾ Barbarisms = if sweschaas walodaas eeueeseees wahrds, bes lura war ijtikt.

kahdu buhſchamū ſopjot"; Feuerverſicherungs-Aufſtalt „beedriba, kur prei uguni war apdroſchinatees". Waj newareja ihsaki teikt „pahrdroſchiba, darifchamū kapitals, uguns-apdroſchinaschanabs (jeb — nas) beedriba"? Abſtantungsrede naiv „atsweizinaſchanas" bet „atsweizinaſchanahſ runa"; tapat Aufſtalt (= Sichbereitmachen) „ſataiſiſchanahſ" ne wiſ „ſataiſiſchanas". Hauptzweck pirmais padomis, pirma leeta, ko kas grib panahkt; waj nebuhtu labaki: ſwarigakais nodoms, mehrkis? Abbilden (= portraittiren) it pareiſi tulots ar „nogihmet"; nu domajahm, ka „die Abbildung" buhs „nogihmejums nobildejums", bet kas ir? nobil-deſchana. Wahzu ſubſtantiuſ us „ung", ja teem tapate nosihme kas no inſintiwa zelteem ſubſtantiuweem (das Abbilden), latviſki tolko ar wahrdeem us „ſchana"; zitadi jaleeta galotne „ums". Ta pareiſi lafam pee „Beurtheilung" pahrfpreeschana un pahrfpreedums. Sich auszantken to rahſchanos nebeigt. Kuru tad? Grofsmacht atradiſi tulotu ar „leela walſis", bet paſaule wairak leelu walſtju, ko wehl nebuht ne-dehme par leelvalſtim. Bet kas tad tas! Vorſtellung pahrzelti ar „gudiba", klaht peefihmets, ka jaunlaiku wahrds. Buhs laikam miſellis! Pee wiſas noſaukumu pilnibas truhſt pee „erforſchen" loti iſplatitaſi un paſihtamois „iſpehtit". Bet ka ihſti ir ar labo mihto galotni ſchana? Mihtais laſitaj! ja tew rafſtot lahdreis atdurahs, un neſini, lahdū galotni wahrdañam likt, waj ums waj eens waj iba, tad neka-wejees galotni ſchana iſleetat: tu buhſi patiſkamis rafſteeks, ko ne- iſbrehks par jaunu, nepareiſu wahrdu zehleju. Schini ſinā wahrdnize atradiſi daschas preefchihmes. Ausſtellung Brasches tehwis tulko weenigi ar „iſſtſchana un iſſtahdiſchana", laikam „iſſtahde" wehl par jauninu. Ekelam par muhſu jaunlaiku wahrdeem parumajam, peefihmefim Brasches tehwam wehl zitu ko. Wiſus wahrduſ ſinams Jums nebijs eespehjams wahrdnize eelikt un iſſlaidrot, bet daschus gan noſehehlojam, ka naw nemaj. Ta neatrodam Doppelkonſonant, Selbſtverwaltung, Sprach- forſcher, Grofgrundbeſitzer, Kleingrundbeſitzer, Russifiſierung, Gewerbe- Verein, Friedensgericht u. t. j. pr. Wiſeem ſcheem wahrdeem nebuhtu nemaj gruhti bijis peenahzigo Latveeſchu noſaukumu atraſt, jo Latveeſchds tahti ſen paſihtami. Medsat, darbs zaur tam buhtu muhſu laila, muhſu gadu iſſlai wairak peenehmis. Atrodam gan „wiſpahriga ſkolotaju ſapulze" par ko zeen, ſarakſtitajam no ſawas puſes ſkolotaju wahrdañ tenzinu, bet buhtu labaki, mihtaki bijis, kad wairak tahti jaunlaiku noſaukumu uſeetum. Friedensrichter pahrzelti ar „meera ſungs" bet 1881, g. dabuſim wehl „meera teefneſchus;" Bog! wehl truhſi Minister der Volksaufklärung. Seats awiſchu numeris un katra ſkola runa no tautas (Brasches tehwis warbuht teikt: lauſchu) apgaismof- ſchanas ministra. — Bet pahrf-eijahm us jaunajeem wahrdeem. Kad jaunpirmit peemineju, naw wiſai ſkopots, lai gan daschus wiſai paſihtamus un labus wahrduſ welti melleſi. To ſinams nepagehram, ka wiſeem deemu wezeem wahrdeem wahrdnize peefchit pilſonu teefibas; kur tad! preefch tam waijadſetu ihpafchias¹⁵⁾ wahrdnizes. Patlaban peemineju teefibas. Waj „teefibai" ari wahrdnize teefibas? Pee Recht gan uſejam: taisniba, teefia, rekte, bet kalab „teefiba" nē? Tizeet, Brasches tehw, ka „teefiba" leelsa Latveeſchu daſa gandrijs wairak paſihtams par „rekti", tamdehl jau, ka reti lahdus wahrds pehdigajds gaddus buhs wairak daudſinatis; weenigais wahrds „tauteetis" wareti ar „teefiba" mehrrotees. Otfahrt tamdehl, ka Lange un Stenders — Deews meelo goda dwehſeles! — munis ſuhri genuhti eemahzijuschi teikt „teefiba".¹⁶⁾ Kad warejat eerakſtit „wehſtule, wairogs, ſemkopis, iſſl laſtis, mahkſle (= a), wahrdnize, labdablis, daile, pilſons, ſlatuva, darviba, ſkatu ſpehletojs, laukhaimmeziba, ſemſtiba, rafſturs, apwarfnis, raschojums, weefniza, kreenija, ſinatniba, ſuhtnis, ſuhtneeziba, garigneeks, websture, walde, gahdneeks, dſejole (= is), gliſtons, dailons, mahkſlons (ſchim brihſham ſala tikai mahkſleneeks); kundse, jaunkundse, ſpreestawa, iſſglihtot, wiſpahrigs, lauja, ſaimneeziba, paſtahrodatu, tahlrafſtitawa, ſawtarpijs, dſeija, warons, alonis, tehwija, nahkamiba, rafſmeeziba¹⁷⁾ — kad ſhos un wehl zitus warejat un drihſtejat wahrdnize eerakſtit, kalab tad atſtuhmat „teefiba, twaikonis, tirgotajs, kraſſot, ſihmellis, weikals (Geschäft), pahrdotawa?" Bet Brasches tehw! waj tad wiſi

wini pateescham jaunlaika wahrdi, kā Juhs domajat? Ko Juhs ihst
fauzeet par jauneem wahrdeem? Kas jauns laikds zehluschees. Nu
labi! tad tatschu tee nebuhs par jauneem dehwejami, kas lahdū simtu
gadu pastahw? Ko satu simtu gadu! simtu gadu wezi no ta laika, kur
tee usralstti no Langes un Stendera. Tā wahrds „saimneeziba (vid.
Haushaltung).“ Lahdu wahrdu lasam Langes wahrdnizē, lasam wezās
grahmatās, dsirdam wezum wezus laudis runajam. Pateescham buhtu
derigaki bijis pee „wirtschafts“ peesihmet, kā jaunlaiku wahrds. Kā,
waj tahds naw jauns wahrds, ko no Wahzu kulturas aplaisita fehl-
scha jeb ko latvisski neprasdams „Wahzeescha fungis“ zehlis? Zit
dihwaini! tahdus blandonus un pafaules wasankus glauda un lolo un
fauz par tanteescheem! Itkurat tapat klahjahs wahrdat „mahkſle“.
Lange (šaraktija preefsch 100 gad. wahrdnizē) pasihst „mahkſis (is)“
ein erlernter Lehrſatz; „mahkſi“ Künste, Wissenschaften; pasihst „mahkſlis“
Meisterstück, Kunftstück. Noschehloju, kā man tautas-dſeesmas naw pee
rokaš; usrahditu ari tē pantiu ar mineto wahrdu; no galvoš neatminu,
waj bija „mahkſlite“ waj „mahkſlīte.“ Waj galotne „ſle“ wahrdat
jaunibū peeschlihruſe. Tas gan taisniba, kā „mahkſla“ us lahdū laiku
no Latweeschu atminas iſſuda; kā eeveehahs „ſkunſte“, wahrds, kas
lihds ſcho baltu deenu Latweeschds uſturahs; tagad paſudufchais dehls
pahrnahzis mahjās, bet neba tamdeht jauns. Wezaks arveen par
„ſkunſti“. Pee tahdeem wahrdeem Brasches tehwis gan wareja peesih-
met, kā jaunakds laikds nahtuschi atkal leetaschanā, bet taischu nē, kā
pa wiſam jauni wahrdi (Neubild). Bahreſim us treshā wahrda
„apwarſnis“ (horizoni). Ne kas naw wezaks par ſchito wahrdu,
kurſch atvaſinajees no „apmehrſt (umringen, umgeben, einfaffen)“ un
ko Widjeme (Laizeenē, Chrglōs p. pr.) pasihst; warbuht ari wehl zitā
lahda weetā, jo wiſus wahrbus newar tatschu noſlaufitees. Kas nu
tas jaunais? Ne tas wahrds pats, bet tikai wiſa paplaſchinata no-
ſihme. „Apwarſnis Kleiderſaum“ ir wezās wahrds, tikai tani noſihme
„Himmelsſaum, Horizont“ wiſa jaunums pastahw. Bet tad jau ne-
drihſt teift wahrdu par jaun-atvaſinatu. Nahloſchis wahrds lai ir
„walde“. Teiz „waldiſchana, waldiba“, teiz walde“. Tapat: ſpeh-
ſchana, ſpehja; domaſchana, doma; gehrbſchana, gehrba; pahrtiſchana,
pahrtika; teiz, kā neſen wehl pee muņs no lahdas wezās mahtes dſir-
deju: maſga un kopa (maſgachanahs, kopschanahs). Wahrds „walde“
tapat no laſchu avota ſmelts, kā ziti ſchē pat peemineete un kā simtu
zitu ſchē nepeeminetu. Bet waj jau tamdeht wahrds par jaunu dehwe-
jams, kā jaunaki laiki ſchir „walde“ ſtingri no wahrda „waldiſchana“.
Starpiba tak ir. Waldiſchani waldes weetā il reiſ teift Latweetis til
mahzijees no ſaueem ſkolotajeem — Wahzeescheem. Gribetos gan wehl
lahdu wahrdu runat par „ſemkopis, darbiba, iſglikhtot“; bet lai paleel!
Ar jauneem wahrdeem ſchā tā eet. Daſchis labis wahrds, kuesch weenā
wezumiā ar Latweescheem, teik iſdaudſinats par breefmu pilnu „jaun-
latweeschu“ wahrdu; tilihds kā „ums, eens, iba“ parahdahs, tē tuhdat
walodu tāhdu fauz par neſaprotamu¹⁸⁾, par „jauno dunduru“ walodu.
Tilihds ko laſa, ko pats neſin, — tas neteek atſihts, naw latvisski.
Pee „preefſchneeziba, nogiņmejums (Bild), usrafkſtijums (Auffaſt), ſludi-
najums, laikarakſti, ſkolotais“ un ziteem tahdeem weentuleem turpreſtim
neneela neſtahw peesihmet, laitschu tāhdi pat jauni wahrdi, wehl dauds
jaunaki, kā ſaimneeziba, teſiba, mahkſla u. t. j. pr. „Klaijiba“
(Deffentlichkeit) naw jauns wahrds? Peesihmetis tif Ullm. Waj tam-
deht kā Ulmanis — Deewis meelo nelaika dwehſeli — wahrdu uſſib-
mejis, tam ta teſiba wezu wahrdu pulsā bes peesihmes noſtahees?
Waj „lozijums“ (Cajus) nepeeder pee jauneem wahrdeem? Peesihmetis
naw. „Daliiba¹⁹⁾“ (Theilnahme) eſot jauns wahrds, bet „dalamiba“
(Theilbarkeit) nē! Tapat tahdeem wahrdeem parastahs peesihmes truhſt,
kuſus Brasches tehwis pats mehginajis atvaſinat. Par preefſchibmi
pee: Antithese pretteikums, Fernglaſ tāktuma glahſe, Eigenville potgriba,
freundschaftlich mihlvrahtigs, Vollmacht weetneeziba, Protest pretzeeziba.
Par jauneem wahrdeem buhs pahrpahrehm deesgan runats; attaujeet
weenu weenigu prafibū wehl; ſakat, waj wezās Latweeschu zirwiſ, tagad
pehž gadu ſinteneem dujas no ſemes iſrakts, war lahdreis par jaunu
pahrtvehrſtees? Gekam par ſweſcheem wahrdeem, lahdas Latweeschu
drabnās tee eegehrti, un par wahrdnizēs ortograſiju pahrrunajam, at-
laufeet folijumu ijpildot par ſuoniu wahrdu ſakabrtoschamu un ſa-

¹⁵) Bēhringada Latv. literariskas bēdrības īapulzē Bierhūsa mākslītāja lūgns stipri atsākabs sazīdams, ka ne-esot nebūti latviski rīktigi teikts „īhpascha s waijadsības” bet ka jāsaķot „īhpascha waijadsības.” Ta išķiriba ietāda: īhpascha s waijadsības — besondere Verübung; īhpascha (= pašcha) waijadsības — eigene Verübung; tapa lā: Deens iuhītija savu īhpascha dehlu = Gott sandte seinen eigenen Sohn.

¹⁶⁾ Tessiba pcc Stendera = Rechtmäßigkeit, Billigkeit

¹⁷⁾ Wifem jheem wahrdeem pefihmets „Neubild.“

¹⁸⁾ Dodam laipnu padomu, tahdeem brehleem peezi gadi ūaudis kauñtees un
ilgi gramatila un wahrdniżē mahzitees. Schis padoms der ar: doscheem pa-
ralstineekem, lai wejds wahrdus labi eegaunē un til dauds jaunu nesaf.

¹⁹⁾ Stenders jau teiz: dalibu nemt, dalibu metlet.

rehdishanu sawas domas isteilt. Ja kahds wahrods no siveshas walodas paschu waloda pahzelams, tad jaluhko us tam, ka abi wahrdi id salot longrueere (faktiht kopā). Pee wisupraftakajahm leetahm un sajehgahm (Begriff, Ideen) tas pilnigi isdodahs, par pr. Tisch = galds, Buch = grahmata, Brahm = plost u. t. j. pr.²⁰⁾ Preelsch „Brahm“ apsimefchanas Latveetim wehl pahris kuku tabata. Teiz „zeltawa.“ Ari schis wahrods apsime to ko Wahzu „Brahm“, bet lasitajs buhs nomanijis, ka abi nosaukumi (Brahm, zeltawa) wairs nekongruerē; ka tee gan brahli, bet ne dwihgn. Wehl paist: rahmis un prahms, bet scheem wairs naw Latveeschu dwehfeles eelschā. Tas tas pats, ka kad kungs sawam fulainim bikkas eedewis bet schis, tamdekt ka pagaru, lizis ihfakas nogreest. Wahrds „Brahm“ wahrdnize bija schahdā rindā tullojams: plost, zeltawa, rahmis, prahms;²¹⁾ bet Brahsches tehws sahka pa wifam otrati: prahmis, rahmis, zeltawa, plost. Ko Juhs ihti wahrdnize gribejuschi parahdit, waj ka un zik nabaga Latveetis no bagatajeem Wahzeescheem aijnehmees?²²⁾ Nu tad buhtu gan ar „prahms, rahmis.“ Waj atkal gribejuschi rahdit muhsu walodu sawā sawtibā²³⁾ un zehlumā²⁴⁾ Gründbalken grunts valkis. Pa preelschhu waijadseja teilt „paselnis“, kas wahrdnize truhst, tad „pamata hakis“ un pehdigi to, kas tagad pirmajā weetā lepojahs. Juhs fakat: perscha, pantina; ne, pantina, perscha! ne wis: lustigs, preezigs; bet preezigs, lustigs. Juhs it pareisi fakat: preefchnams, poruhsis, un ratschu nepareisi: luste, lusteschanahs, preefs, preeziba; kur ar pehdiga-jeem diweem bija sahkams. Juhs ka peenahlaħs rakstat: glabaschana, walteschana, bet atkal greissi: krons, wainags. Sakat ka waijadfigs: muklis, negudrs, nesapratis, dumisch, glups; bet ne ka newaijaga: dumikis, muklis u. t. pr. Raktat: fmetees, jokot, schpahset, schpahkset; un alkā: dingetes, tigotees, lauletees. Ko eewehrojam? Kas pirmais prahā eeschahwees, tas usrafstits. Daschās weetas useijam blakam Wahzu wahrdam pagaru isskaidrojumu, tad nahli ihfaks wahrods, bet pastatatis — tas mellejamais. Daschreis Brasches tehws pa weli puhlejahs Wahzu wahrdam aplinkus peekluht, kur taifni wareja zelu nemt. To jau pirmi buhsim nomanijuschi; raksta beigas doschu wehl weenu preefschihmi no tam, tagad ari weenu. Ta pee „Energie“ wini faka: spehjiba, spehjiga un pastahwiga peespeeschahanahs (pee kahda darba). Masais wahredinsch „spars“ buhtu dauds wairak lihdsejis. Jaunajā raktineezibā to schur tur pamana, wahrdnizes I. dala to pa- fakst, Heerwagena mahzitajs, ja newilos, to leeta eelsch „Zeems un fabrika.“ Ko pee finomimikas wahrdeem ilgal pakavejuschi, to teefu gar siveschajeem un gar ortografiju masak nodarbojimees, jo, lai gan grahmata, kura 4 rub. 60 kap. mafsa, fihku apsreedumu un pilnu eewehribu pelsa, tatschu bihstamees sawu rakstu pahrlezzigi garu (un zaure tam warbuht garlaizigu) zeen. Lasitajeem pafneeg. Reis dsirdeju kahdu zeen, mahzitaju — tee tak teizahs buht muhsu walodas pratei, kas pa dala taisniba — brihnijamees, ka warot „Commission“ pa latwiflam teilt „komisija“, kur jateizot „komisjone“. Bet fakat, zeen. kungs, ka Wahzeetis eedrikstees „commissio“ par „Commission“ pahrwehrst? Ka kursem. gub. avisēs wehl tagad tahdus ehrmus uj „ione“ lasam, nebrīhnamees, bet par to gan brihnuns, ka ari Brasches tehwa wahrdnize blakam „kumisija“ atrodam „kumisjone“. Tapat „misiōne.“ Latv. Av. ari rastia „misiones finas“, bet rīktigai tak buhtu „misijs“. Bitas weetas it pareisi: evoluzija, rewiši(h)ja, ministerija (ne wis ministerijums), redakcija, gimnasija raktits. Waijadseja teilt tapat „lizeja (Lyceum)“, bet lasam „lizeums“. Pa leelakai dala tahi siveschaneeki wahrdnize teikums isskaidroti, tatschu nebuhtu ne kas kaitejis, ka lasi ar paschu sivesho wahrdi ar Latveeschu peegalui, ka: rewoluzija, sejja, obligacija, gradazija. Ortografijas leeta Brasches tehws turejees pehz Ullama, isleetata tahda pat, kahda pirmajā wahrdnizes datā, bet nesaproti, kamdekt daschahrt paschi pret sawu pahrlezzinashanos (las. preelsch.). Preelsch gruhstahs stanakas leetats pasibstamais likuminsch', tillab pee ka bes „h“. Kur ne apostrofa ne h naw, tahdu silbu issauz ihf (dewa, nesa, tur), kur h bes apostrofa, tur jalafa silba steepschus (vihrs, nahti), turprettim mi'rti un svi'ht gruhschus ja-issauz, h pehz o peepaturets, tapat partizipds us „ahis, ehts, ihis“ un adjektivds us „ahds“.

²⁰⁾ Nerunaju no wahrdi etimolojijas, kas daschahrt wahrdi leetashana aijmirsta (par pr. besdeliga, kas atvañnamees no besbet (vid. Bielenst.).

²¹⁾ Buhtu deesgan bijis ar pirmajeeem diwi nosaukumeem.

²²⁾ Vid. Stendera wahrdnize.

²³⁾ Gehlums Ganzheit, Fülle.

lai gan adjektiwi us „igs“ bes h rakstti. Sihmte leetata tikai salmu un zelmu silbas. Stahwam pahrspreeduma beigas. Atskatisimees at-pakal un sanemisim sawu spreedumu kopā. Wiss wahrdnizes darbs atstahj usmanigam un eewehrigam lasitajam tahdu eespaidu, it ka tad Latveeschu waloda arveen wairak atpakalet eetu, bet ne attibstitos un usplauktu. Wahrdnize numis ikrada muhsu mihi walodu tahdu, kahds zilwels, kam delama laite peemetusehs. Lai gan wahrdnizes I. dasas preefschawhrddos Bielensteina mahzitajs teiz, ka wahrdnize „praktiskahm dīshwes waijadibahm“ salpos, tad tomehr wahrdnize daschā sinā un weeta toti tahu no zela nollihouse. Wahrdus, kurus reti kad buhtu waijadibahs usmeklet, atrodam isskaidrotus; daschus waijadisigakus wahrdus welti schķirsim. Daschi wahrdi ko no Stendera mahzisches ihf un strupi isteilt, teek gari jo gari isteilti. Stenderis un Lange „Gegentheil“ pahzel ar „pretiba“, turprettim Brasches tehws skaidro: leeta, kas otrai teescham pretim, pa wifam zitada jeb sawada leeta. Dauds wehl truhst, lihds wahrdnize fasneegtu sawu nodomu, salpot „praktiskahm dīshwes waijadibahm“. Stendera wahrdnize muhsu laikeem drusku nowezejushehs, bet sawā laika sawu usdewumu pilnigi ispildijuse. Buhtu bijis jaevehro, ko Stenderis eewehrojis un ko sawas wahrdnizes preefschawhrddos faka: Was diejenigen Wörter und Ausdrücke betrifft, die den Letten wegen Mangel der Cultur, besonders in den philosophischen Terminologien fehlen, da hab' ich einen Versuch gemacht, selbige theils durch eigene schickliche Wörter nach der Analogie der Sprache, theils durch passende und den Letten fassliche Umschreibungen lettisch zu geben. Ta tad Stenderim diwejadi zeti bijuschi wahrdnizi fastahdot: winsch pehz Latv. walodas analogijas jaunis wahrdus apdomigi²⁴⁾ zehlis jeb atkal Wahzu wahrdus nosihmi raudsijis isskaidrot. No Brasches, tehwa gan nepagehrejahn, lai deesin kahdus jaunis wahrdus wahrdnize usnemti, kas naw ne filti ne falti, bet ar daschadu galotnu peepalihdsibu wareja daschubahn garo isskaidrojumu weeta weenu paschu nosaukumu lukt, kas tiflab grahmatas ka ari laudis leetajahs. Kad at-kemtum tos (warbuht kahdu simtu) jaunlaiku wahrdu nost, tad wahrdnize isskaititos tahda, kahda preefsch 50 gadeem wareja isnahkt. Katrei darbam, isnahkuscham sawā, laika waijaga ari fawa laika waijadibahs eewehrot, zitadi tas nekalpo praktiskahm dīshwes waijadibahm. Kam ar muhsu spreedumu nepeeteef, lai melle un pahrlezzinajahs pats tuvak, jo spreedahm un runajahm par til, zik ihsumā paspehjahn wahrdnize eskaitees. Gruhtu darbu Brasches tehws pastrahdajis, bet ka katrei zilwela darbam sawas nepilnibas peelipuschas, ta ari schim, un ka katrei sawi labumi, ta ari Brasches tehwa wahrdnize numis daschu labu lodolu pasneids. Mumis brihnuns, ka wini eespehjuschi schahdu mīssima darbu, weeni paschi gandrihs, wehl tik labu farakst, par ko wineem sīsnigi pateizamees. Peetiks. Alberts Petersson.

Daschadas finas.

No Eelschjenes.

Peterburgā, 1. septembri, pusdeena. Schodeen notita 29. is-loseschana no II. 5% premijas aiselenejuma un leelakee wiesti isnahza us fheem numureem:

200,000 rub. us Nr. 13,726—19,
75,000 " " " 9,700—7,
40,000 " " " 5,274—31,
25,000 " " " 8,843—50.
3 wiesti à 10,000 rub. us Nr. 18283—9, 6938—30, 1854—30.
5 wiesti à 8,000 rub. us Nr. 8014—13, 14331—10, 15321—46, 14882—15, 11155—33.
8 wiesti à 5,000 rub. us Nr. 13,330—47, 7938—17, 6361—1, 1356—18, 6438—39, 10771—5, 5769—28, 7491—19,
20 wiesti à 1,000 rub. us Nr. 7757—11, 13267—11, 7840—47, 6579—47, 14639—36, 2563—17, 12977—50, 15537—3, 9637—2, 8523—27, 2373—24, 9760—8, 16131—34, 15463—38, 18956—7, 3532—30, 18869—22, 1354—6, 2097—18, 8611—45.
Wiesti à 500 rub. us Nr. 8281—1, 8559—1, 11050—1, 14,982—1, 2157—2, 2317—2, 9359—2, 12762—2, 13621—2

²⁴⁾ Stenderis pats teiz „Jorgfältig geprüft.“

1526—2, 16047—2, 18561—2, 3745—3, 3934—3, 19211—3,
1076—4, 11153—4, 13871—4, 1470—5, 1496—5, 2122—5,
2240—5, 4183—5, 9788—5, 10811—5, 11589—5, 17030—5,
19477—5, 740—6, 6056—6, 10459—6, 10516—6, 10619—6,
16797—6, 17399—6, 18700—6, 19611—6, 6820—7, 7838—7,
8927—7, 9470—7, 12,986—7, 18343—7, 3350—8, 3577—8,
5166—8, 6313—8, 19101—8, 19107—8, 265—9, 4015—9,
9710—9, 12908—9, 12912—9, 15666—9, 7779—10, 18240—10,
6441—11, 10288—11, 10894—11, 10976—11, 11291—11, 14095
—11, 15044—11, 17332—11, 10404—12, 10415—12, 12958—12,
225—13, 2701—13, 3014—13, 6606—13, 7258—13, 11062—13,
16405—13, 2028—14, 2910—14, 8500—14, 11433—14, 2688—15,
18004—15, 2724—16, 3846—16, 7771—16, 14379—16, 745—17,
7087—17, 8766—17, 11954—17, 18774—17, 481—18, 10791—18,
11316—18, 16457—18, 6318—19, 6510—19, 6852—19, 10678—
19, 16724—19, 18933—19, 606—20, 1784—20, 4560—20, 5657—
20, 5755—20, 7952—20, 10067—20, 19076—20, 315—21,
469—21, 4908—21, 8575—21, 8614—21, 885—22, 2119—22,
8283—22, 9948—22, 11879—22, 16480—22, 7495—23, 10265—23,
10833—23, 12210—23, 13155—23, 4655—25, 5942—25, 8322
—25, 17684—25, 2490—26, 5488—26, 14379—26, 15057—26,
15120—26, 864—27, 1153—27, 8557—27, 10299—27, 10804—
27, 12211—27, 2772—28, 7868—28, 15074—28, 16856—28,
19505—28, 13234—29, 15405—29, 17257—29, 1938—30, 10493
—30, 14134—30, 15270—30, 749—31, 4322—31, 6227—31,
8016—31, 10399—31, 11760—31, 19060—31, 19571—31, 456—32,
5508—32, 7267—32, 10960—32, 12998—32, 14290—32, 4740—33,
9318—33, 14019—33, 15118—33, 15773—33, 18274—33,
1879—34, 14235—34, 16845—34, 19375—34, 8878—35, 11283
—35, 13893—35, 5820—36, 9180—36, 9736—36, 10293—36,
10413—36, 13211—36, 19047—36, 3099—37, 10080—37, 14029
—37, 17531—37, 19197—37, 11757—38, 13319—38, 14199—38,
18966—38, 52—39, 9007—39, 11933—39, 14519—39, 14698—39,
17284—39, 3515—40, 3645—40, 5875—40, 10335—40, 12545—
40, 14213—40, 14666—40, 19346—40, 5418—41, 7385—41, 7599
—41, 12494—41, 7393—42, 9864—42, 11072—42, 12484—42,
896—43, 6205—43, 7156—43, 7612—43, 14906—43, 1182—44,
4166—44, 4923—44, 8073—44, 9940—44, 10297—44, 14877—44,
19732—44, 4311—45, 5637—45, 6155—45, 8131—45, 16146—45,
19088—45, 19341—45, 6876—46, 17259—46, 17824—46, 19617
—46, 966—47, 1398—47, 7223—47, 8035—47, 8198—47,
9462—47, 12804—47, 14667—47, 17719—47, 918—48, 5384
—48, 15195—48, 17440—48, 1156—49, 3297—49, 9515—49,
11297—49, 3713—50, 12663—50, 16774—50.

Šismatsfchanai išlošėja ſchihs 62 ſehrijas: 40, 41, 179, 685, 924, 1295, 1693, 2062, 2072, 2082, 2153, 2560, 2572, 3341, 4148, 4567, 4583, 4914, 5118, 5399, 5811, 6910, 6917, 6983, 7442, 7599, 7603, 7855, 8156, 8498, 9224, 9227, 9780, 10602, 10630, 10919, 10933, 11722, 11827, 12963, 13132, 13375, 13766, 14112, 14801, 14978, 15216, 15454, 15599, 15746, 16047, 16478, 16704, 17010, 17068, 17680, 18057, 18173, 18218, 18271, 19942, 19958.

Peterburgā, 20. augustā amatneku ūapulzē, pilfehtas domes
sahle, Schihdi un Wahzeeschi sazehla tahu trofni un ūandalu, ta
ūapulzi waijadseja slehgt. Wini tadehk trošnojuſchi, ta newehlejuschees
Kreewa par preefchneku, bet brehluſchi, lat dodor Wahzeeti, waj
Schihdu!

Baltijas domēnu pārvalde zaur gub. avisehām dara sinamu, ka šīni rudenī ir kroņa mescheem tāps dažādi buhws un malkas foli wairakfolišanā pārdoti. Pārdošanā notiks: Somu ūlas brugu-teežā (Arensburgā) 13., 14., 15. un 16. oktobri; Rūjien-Ternejas pag. walde 8. oktobri; Stulbergu pag. walde 14. oktobri; Breeschu muisčas pag. walde 16. oktobri; Mahrsuņes pag. walde 20. oktobri; Leijas muisčas pag. walde 23. oktobri; Preekulu pag. walde 18. oktobri; Koses muisčas pag. walde 7. novembrī; Sosu muisčas pag. walde 27. oktobri; Iršu muisčas pag. walde 30. oktobri; Grošdonas pag. walde 29. oktobri; Slokas pag. walde 20. oktobri; Bilderiņu pag. walde 21. oktobri; Mangatu muisčas pag. walde 24. oktobri; Pabažu pag. walde 4. novembrī; Enzelinu pag. walde 6. novembrī;

Ramdanu pag. waldē 18. novembri; Wilandes magistratā 13., 14. un
15. oktobri; Pattumuijsas pag. waldē (Pehrn. apr.) 16. un 17.
oktobri.

Par medizinas feeweesdu mahzibas kurseem, kuri nu
jau astonus gadus pastahw Peterburgā, eesaklumā pēe mediko-kirurgijas
akademijas, bet wehslku pēe Nikolaja karafpitala, Iasam schahdas sinas;
Pa wisu šo laiku 8 reises usnemtas studentenees. Pa wīsom bija
796, zaurzaurim latrā gadā 99. No usnemtajahm 417 bija pabeigus
gimnasijas, 76 institutus, 87 zitas skolas un tāhīt zitahm
216 bija mahju skolotaju diplomi. Studentenees pa leelalai daikai
peedereja pēe augstakahm fahrtahm, tikai 131 pēe nodoshanu makkataju
schīrahm, to starpā $\frac{2}{3}$ Schīhdeetes. 30 % no viņa skaita bija eerehdnu
meitos, iš ahrsemehm 8, t. i. 1 %. 1878. gadā eestahjahs Serbeete,
bet drihs atkal isskahjahs un 1879. g. eesta hjahs Bulgareete. Behz
tizibas bija 572 jeb 72 % pareistizigu, 169 jeb 21,1 % Schīhdu,
38 jeb 4,8 % fatolu un 17 jeb 2,1 % Iutertizigu. 712 bija nepre-
juskhahs, 71 apprezejushehs un 13 atraitnes. Kamehr studeereja, ap-
prezejahs 116 studentenees.

Preefsch eewainoteem zaur eksploziju 5. februari, seemaspili, ir zaur dahnawanahm sanahkuschi 88,325 rub. $61\frac{1}{2}$ kap. Komiteja, kas preefsch scho dahnawu isdalishanas eezelta, ejot nospreeduse, eenemto naudu shahdā wihsé isdalit: Pee pirmas shkiras peederoscheem 15 gruhti eewainoteem, tapat ari krituscho familijahm, pa 2000 rub. fatram; otras shkiras 10 masak gruhti eewainoteem pa 1000 rub.; treschás shkiras 18 weegli eewainoteem pa 700 rublu; zeturtas shkiras 23 apsahdeteem, kuru woseliba zaur eewainojumu naaw maitajusehs, pa 400 rubl., beidot wiisem ziteem saldateem, kas taní brihdi us wafts hija, lai gan naaw eewainoti, par peeminu sawam uszizigam deenestam, pa 50 rubl. fatram. Atlikums taps isleetots preefsch daschadahm sihkahm isdoschanahm, sà nomituscho paglabajhanas, kapu krusteem u. t. t., waj ari usglabats sà nefuijams kapitals (20,000 rubl.).

Madlinas drāndē, Lauberes muishas meschā, fā „Btgai f.
St. u. L.” rafsta, atrastas daschadas mezas naudas, waīral fā 20
mahrz. swarā. Winas ir tschetrstuhrigas ar gada-ssaitkeem 1625 un
1626. Schihs naudas, fā rahdotees, nemas wehl nam leetotas, jo
malas ir loti asas, nenotrihtas, un wiſi uſſihmejumi, fā: G. A. R.,
1. Der. $\frac{1}{4}$ Der 4. t. t., tavat ari Itoni, it ūlaidri redsamī.

Mastlawā, kā „Stranai“ top sinots, preeksch kahdahm pahra nebelahm usgahjuschi mehginaojumu, atkal taisit minas sem Mafflawass Kurskas dselsszela, gluschi tanī paščā weeta, kur pehrn notika eksplōsija (sprahdseens). Polizejas eerehdnis, kahdā naminā pee ſcha dielsszela ee-eedams, atradis tut trihs ſwejchadus wihrus un semē eraaktu dobi. Už wina waizojumu, preeksch kam ta dobe topot roktā, tee atbildejuschi, kā rokot pagrabur preeksch piljehtas waizadiyahm. Eerehdnis nogahjis pee sawa preekschneeka un tam pasinojis, ko redsejis. Kad preekschneeks winu atsuhtijis atpakał, lai minetos 3 tehwinus apzeetinot, tee bijuschi jau paſuduschi. Pee dobes tuvalas opkuhloſhanas israhdiijees, kā ta bija eefahlums no minas (pulwera gangis), kuru bija nodomats sem dselsszela taisit.

Pensa. Pēhā 2 nedēļu sausuma 4. augustā tē Rīgaijs-Lomomas aprinkī užnahāja tāhds leetus ar krušu, ka iżelahs tihri pluhoi, kas dzīrnamas aiznesa un semlopjeem un bīschlopjeem padarija leelu leelo postu.

Wolgas milju-tilts pee Sigranaš, Simbirskas gubernā, nu
ir gotaws un tapshot jau 30. augustā publikai atwehrts. Sawa
leeluma deht, šis tilts ir weena no eewehrojamakam buhwem
Kreevijs: winīj ir 1 wersti un 150 ašs garsch un dujs us 14
akmenu stabeem, kas 12 ašu augstu wirs uhdena pajelahs, tā ka sem
wina ſwabadi war ifbraukt Wolgas milfigas leellaiwas un augstalee
ſchejeenes, pehz Amerikas ſistemas buhwetee diw- lihds trihs-tahſchaine
twaikoni.

Publina. Schurp Jerusalemes Schihdi atnohluſchi un leelā mehrā greeſch zitu wehribu uſ ſewim zaur ſawu, ziteem ne-eerastu austruma apgehrbu. Beپures weetā tee nehſa Turku ſeu. Runa, la ſhee ſautini tadeht atzelojuſchi uſ Eiropu, lai no pierſtu grahmataſ, kuras ſihmejahs uſ wiñu tizibu, kas pa datui atſchikrahs no wiſpahrigos Schihdu tizibas. Ar ſcheeneſ Schihdeem tee Wez-Ebreeschu walodā ween war ſarunateeſ.

